

कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत अन्नधान्य पिकांच्या वार्षिक कृती आराखड्याची सन २०१८-१९ मध्ये अंमलबजावणी करण्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : असुअ - १०१८/प्र.क्र. ४६/४-अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : ०९ मे, २०१८

वाचा:-

१. कृषी, सहकार व शेतकरी कल्याण विभाग, कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालय, भारत सरकार यांचे पत्र Do No.2-1/2018 -NFSM दि. २६/०२/२०१८
२. कृषी आयुक्तालयाचे पत्र NFSM/extn-१/AAP-२०१८-१९/F.no.०१/९८/१८, दि.०९/०३/२०१८
३. कृषी व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. ०३१७/प्र. क्र. १८/ राकृवियो कक्ष, दि. १३/०४/२०१७
४. कृषी व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र. क्र. ३१/ १७-अ, दि. १९/०४/२०१७
५. कृषी, सहकार व शेतकरी कल्याण विभाग, कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालय, भारत सरकार यांचे पत्र No. 2-16/2018 NFSM, दि. ०१/०५/२०१८

प्रस्तावना :-

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान केंद्र व राज्य शासनाच्या अनुक्रमे ६०:४० प्रमाणात अर्थसहाय्याने राबविण्यात येत असून या अभियानांतर्गत भात, गहू, कडधान्य व भरडधान्य या अन्नधान्य पिकांबरोबरच ऊस व कापूस या वाणिज्यिक पिकांवर आधारीत पिक पध्दतींचा देखील समावेश केला आहे. सदर अभियानांतर्गत समाविष्ट पिकांच्या उत्पादन व उत्पादकतेत वाढ करणे, शेत जमिनीची सुपीकता व उत्पादकता वाढविणे, रोजगारांची संधी निर्माण करणे व शेतकऱ्यांच्या उत्पादनात वाढ करणे ही प्रमुख उद्दीष्ट आहेत.

केंद्र शासनाच्या संदर्भाकित दि. २६/०२/२०१८ रोजीच्या पत्रान्वये सन २०१७-१८ करिता या अभियानांतर्गत अन्नधान्य पिकांकरीता राज्य शासनास मंजूर झालेल्या नियत वाटपाच्या (Allocation) मर्यादेत एकूण ₹ २५०३७.२४ लाख रकमेचा वार्षिक कृती आराखडा केंद्र शासनाच्या मंजूरीस्तव सादर केला होता व केंद्र शासनाने संदर्भाकित दि. ०१ मे, २०१७ रोजीच्या पत्रान्वये ₹ २३९८९.६८५ लाख इतक्या कृती आराखड्यास मंजूरी प्रदान केलेली आहे. त्यानुषंगाने राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान - अन्नधान्य पिकांकरीता वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे -

शासन निर्णय:

१. सन २०१८-१९ करिता कृषि उन्नती योजनेंतर्गत - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान - अन्नधान्य पिके या अभियानाच्या एकूण ₹ २३९८९.६८५ लाख निधीच्या वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर वार्षिक कृती आराखडयामधील पिकनिहाय तसेच घटक / उपघटक निहाय मंजूर आर्थिक व भौतिक लक्ष्यांकांचे विवरण सोबतच्या परिशिष्ट “अ” मध्ये नमूद केले आहे. सदर अभियानाची केंद्र व राज्याच्या ६०:४० आर्थिक सहभागाच्या प्रमाणात अंमलबजावणी करण्यात यावी, त्यानुषंगाने अभियानांतर्गत पिकनिहाय आर्थिक सहभागाचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे -

(₹ लाख)

अ.क्र.	राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान अंतर्गत पिके	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	एकूण
१	भात	७२०.८९३	४८०.५९६	१२०१.४८९
२	गहु	३३४.८८१	२२३.२५४	५५८.१३५
३	कडधान्य	११२४६.३६४	७४९७.५७६	१८७४३.९४०
४	भरडधान्य	४५९.०७२	३०६.०४८	७६५.१२०
५	पौष्टिक तृणधान्ये (Nutri Cereals)	१६३२.६०१	१०८८.४००	२७२१.००१
	एकूण	१४३९३.८११	९५९५.८७४	२३९८९.६८५

३. सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीकरिता केंद्र व राज्य हिस्स्याचा निधी ६०:४० प्रमाणात वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषी) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधी केंद्र व राज्य हिस्स्याच्या पुढील लेखाशिर्षाखाली सन २०१८-१९ करिता करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून खर्ची टाकण्यात यावा -

प्रवर्ग	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
सर्वसाधारण	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन (००) (१०२) अन्नधान्य पिके (००) (२५) कृषी उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-अन्नधान्य पिके (केंद्र हिस्सा) (६०% केंद्र) (२४०१ ४६१४) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन (००) (१०२) अन्नधान्य पिके (००) (३३) कृषी उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-अन्नधान्य पिके (राज्य हिस्सा) (४०% केंद्र) (२४०१ A२३४) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य

प्रवर्ग	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
अनुसूचित जाती	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन (००) (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना (००) (०५) कृषी उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-अन्नधान्य पिके (केंद्र हिस्सा ६०%) अनुसूचित जाती उपयोजना (२४०१ A१६३), ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन (००) (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना (००) (०६) कृषी उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-अन्नधान्य पिके (राज्य हिस्सा ४०%) अनुसूचित जाती उपयोजना (२४०१ A१७२), ३३, अर्थसहाय्य
अनुसूचित जमाती	मागणी क्रमांक टी-५ २४०१- पीक संवर्धन, ७९६-जनजाती क्षेत्रांतर्गत उपयोजना (पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना), जनजाती क्षेत्रांतर्गत उपयोजना, (०१) (२१) कृषी उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-अन्नधान्य पिके (केंद्र हिस्सा ६०%) (२४०१ A५५७) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक टी-५ २४०१- पीक संवर्धन, ७९६-जनजाती क्षेत्रांतर्गत उपयोजना (पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना), जनजाती क्षेत्रांतर्गत उपयोजना, (०१) (२२) कृषी उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-अन्नधान्य पिके (राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१ A५६६) ३३, अर्थसहाय्य

३. केंद्र शासनाने कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत विहीत केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना सदर योजनेतर्गत लाभ देण्यात यावा.
४. केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत राज्य शासनास सन २०१८-१९ करीता संदर्भाकित दि. ०१ मे, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये दिलेल्या प्रशासकीय मान्यतेनुसार, तसेच चालू वर्षी अभियानाकरीता मंजूर केलेल्या कृती आराखड्यानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने दिलेल्या दिशानिर्देशानुसार सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल, याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरून अभियानाचे संनियंत्रण करावे, त्याचप्रमाणे अभियानाच्या प्रभावी अंमलबजावणी व संनियंत्रणाकरीता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निदेशित करावे.
५. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत विविध घटकांतर्गत लाभार्थी शेतकरी निवडतेवेळी अल्प व अत्यल्प भू-धारक शेतकऱ्यांना वा सदर शेतकऱ्यांच्या गटांना प्राधान्य देण्यात यावे, त्याचप्रमाणे अभियानांतर्गत ज्या घटकांचे अनुदान थेट लाभार्थ्यांच्या खाती जमा करण्याचे (Direct Benefit Transfer) केंद्र शासनाने निदेशित केले आहे त्या घटकांचे अनुदान थेट लाभार्थ्यांच्या खाती जमा करण्यात यावे.
६. उन्नत शेती - समृद्ध शेतकरी या मोहिमेच्या संदर्भाकित दि. २७ एप्रिल, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये तसेच, लाभार्थ्यांना थेट लाभ हस्तांतरणाबाबत (DBT) संदर्भाकित दि. १९/०४/२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये कृषि विभागाच्या प्रचलित योजनांतर्गत विविध घटकांची अंमलबजावणी कशाप्रकारे करावी

याबाबत मार्गदर्शक सूचना विहित केलेल्या आहेत. सदर दोन्ही शासन निर्णयातील सूचनांनुसार राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत - अन्नधान्य पिकांची अंमलबजावणी करण्यात यावी.

७. संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांनी/तालुका कृषि अधिकाऱ्यांनी अभियानाकरीता लाभार्थ्यांची निवड करून अभियानांतर्गत समाविष्ट कार्यक्रम राबविण्याच्या दृष्टीने लाभार्थ्यांची यादी तालुका स्तरावर संकलित करावी. सदर यादीमध्ये शेतकऱ्याचे नांव, गांव, सर्वे/गट क्रमांक या बाबींसह, मोबाईल/दुरध्वनी क्रमांक, बँक खाते क्रमांक, आधार क्रमांक इ. बाबींची माहिती संकलित करण्यात यावी. त्याचप्रमाणे अभियानांतर्गत निवडण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची यादी निधी प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांमध्ये कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांची राहिल.
८. सदर लाभार्थ्यांच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतकऱ्यांच्या शेतावर हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमाची प्रत्यक्ष तपासणी त्या-त्या गावातील कृषि सहायकांनी करावयाची असून, त्यांनी आपला अहवाल तालुका कृषि अधिकाऱ्यांमार्फत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांना सादर करावयाचा आहे. त्याचप्रमाणे, कृषि सहायकांचे अहवाल प्राप्त होताच सदर कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कामांच्या पर्यवेक्षीय तपासणीचे उचित प्रमाण संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी मार्गदर्शक सूचनेमध्ये विहित करावे.
९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१८०५०९१२१००४४६०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सहपत्र: वरीलप्रमाणे

(श्रीकांत चं. आंडगे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति:-

१. मा. मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. राज्य मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
४. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
६. अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

८. अपर मुख्य सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१०. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला.
११. संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे.
१२. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
१३. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
१४. महालेखाकार (स्थानिक निकाय लेखा परिक्षा व लेखा), मुंबई.
१५. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
१६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
१७. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
१८. सहायक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
१९. वित्त विभाग (कार्या. व्यय-१ / अर्थसंकल्प - १३), मंत्रालय, मुंबई
२०. निवड नस्ती.

परिशिष्ट - अ

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- गहू सन २०१८-१९ कृती आराखडा

(रक्कम ₹ लाख)

अ.क्र.	तपशील	अनुदानाचा दर	परिमाण	मंजूर लक्षांक	
				भौतिक	आर्थिक
१	सुधारित तंत्रज्ञानावर आधारित प्रात्यक्षिके				
	अ) सलग क्षेत्रावरील गट प्रात्यक्षिके	₹ ९००० प्रति हे.	हे.	२०६४	१८५.७६०
	ब) पीक पद्धतीवर आधारित पीक प्रात्यक्षिके -	₹ १५००० प्रति हे.	हे.	२५०	३७.५००
	एकूण पिक प्रात्यक्षिके १ (अ) ते १ (ब)			२३१४	२२३.२६०
२	प्रमाणित बियाणे वितरण				
	अ) अधिक उत्पादन देणारे वाण (१० वर्षांच्या वरील)	₹ १००० प्रति किं.	क्वि.	२२३२	२२.३२०
	ब) अधिक उत्पादन देणारे वाण (१० वर्षांच्या आतील)	₹ २००० प्रति किं.	क्वि.	४४६७	८९.३४०
	एकूण २ (अ) व २ (ब)			६६९९	१११.६६०
३	अ) एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन				
	सूक्ष्म मूलद्रव्ये	₹ ५०० प्रति हे.	हे.	६०००	३०.०००
	ब) एकात्मिक कीड व्यवस्थापन				
	i) पिक संरक्षण औषधे व जैविक घटक	₹ ५०० प्रति हे.	हे.	६७५७	३३.७८५
	ii) तणनाशके	₹ ५०० प्रति हे.	हे.	४०००	२०.०००
	एकूण ३ (अ) व ३ (ब)			१६७५७	८३.७८५
४	फ्लेक्सी घटक				
	अ) कृषी औजारे				
	i)चीजल प्लो (above २०-३५ bhp tractor driven) (SC/ST/S&MF/ Women)	₹ १०००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	०.६००
	ii)चीजल प्लो (above २०-३५ bhp tractor driven) (Other)	₹ ८००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	०.४८०
	iii) पेरणी यंत्र (Seed Drill) (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ४४००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	३.५२०
	iv)पेरणी यंत्र (Seed Drill) (Tractor driven above ३५BHP) (Other farmers)	₹ ३५००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	२.१००

ii) झीरो टील सीड कम फर्टिलायझर ड्रिल (Tractor Driven above ३५ bhp) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ४४००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	२.६४०
iv) झीरो टील सीड कम फर्टिलायझर ड्रिल (Tractor Driven above ३५ bhp) (Other farmers)	₹ ३५००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	२.१००
v) झीरो टील मल्टी क्रॉप प्लान्टर (Tractor Driven above ३५ bhp) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	३.७८०
vi) झीरो टील मल्टी क्रॉप प्लान्टर (Tractor Driven above ३५ bhp) (Other farmers)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	३.०००
vii) रोटोव्हेटर SMAM नुसार (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१०	६.३००
viii) रोटोव्हेटर SMAM नुसार (Other farmers)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१०	५.०००
ix) बहुपीक मळणी यंत्र (Tractor Driven above ३५ bhp)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	३.७८०
x) बहुपीक मळणी यंत्र (Tractor Driven above ३५ bhp)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	३.०००
xi) पावर टिलर (८ BHP & above) (SC/ST/S&MF/ Women)	₹ ७५००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१५	११.२५०
xii) पावर टिलर (८ BHP & above) (Other)	₹ ६०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१३	७.८००
xiii) रिपर (Above ३५ bhp) (SC/ST/S&MF/ Women)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	३.७८०
xiv) रिपर (Above ३५ bhp) (Other)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	३.०००

xv) रिपर कम बाईंडर (SC/ST/S&MF/ Women)	₹ १२५००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	७.५००
xvi) रिपर कम बाईंडर (Other)	₹ १००००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६	६.०००
एकूण ४ अ			१३४	७५.६३०
ब) प्रभावी सिंचन साधने				
i) तुषार संच	₹ १००००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	हे.	३१	३.१००
ii) पंप संच	₹ १००००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१९०	१९.०००
एकूण ४ ब			२२१	२२.१००
एकूण ४ अ ते ब				९७.७३०
क) पीक पद्धतीवर आधारित प्रशिक्षण	₹ १४००० प्रति	संख्या	३०	४.२००
ड) स्थानिक पुढाकाराच्या बाबी				
i) FPO करिता गोदाम बांधकाम (२५० मे टन क्षमता) (Actual cost- २५.०० lakh based on state PWD DSR)	₹ १२५००० किंवा किमतीच्या ६० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	३	३७.५००
एकूण ४ अ ते ४ ड				१३९.४३०
एकूण एकंदर				५५८.१३५
			केंद्र हिस्सा (६०%)	३३४.८८१
			राज्य हिस्सा (४०%)	२२३.२५४

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- भात सन २०१८-१९ कृती आराखडा

(रक्कम ₹ लाख)

अ.क्र	तपशील	अनुदानाचा दर	परिमाण	मंजूर लक्षांक	
				भौतिक	आर्थिक
१	सुधारित तंत्रज्ञानावर आधारित प्रात्यक्षिके				
	अ) श्री पद्धत	₹ ९,००० प्रती हे.	हे	३,४०६	३०६.५४०
	व) यांत्रिकी पद्धतीने /ओळीत पुनर्लागवड	₹ ९,००० प्रती हे.	हे.	६००	५४.०००
	क) पीक पद्धतीवर आधारित पीक प्रात्यक्षिके (भात पिकानंतर कडधान्य)	₹ १५,००० प्रती हे.	हे	८००	१२०.०००
	एकूण पिक प्रात्यक्षिके १ (अ) ते १ (क)			४८०६	४८०.५४०
२	प्रमाणित बियाणे वितरण.				
	अ) संकरीत वाण	₹ १०,००० प्रती किं.	किं.	२०३	२०.३००
	ब) अधिक उत्पादन देणारे वाण (१० वर्षांच्या वरील)	₹ १,००० प्रती किं.	किं.	४,४००	४४.०००
	क) अधिक उत्पादन देणारे वाण (१० वर्षांच्या आतील)	₹ २००० प्रती किं.	किं.	८,८००	१७६.०००
	एकूण २ (अ) ते २ (ब)			१३४०३	२४०.३००
३	अ) एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन				
	अ) सूक्ष्म मूलद्रव्ये	₹ ५०० प्रती हे.	हे	२,५६७	१२.८३५
	ब) एकात्मिक कीड व्यवस्थापन				
	अ) पिक संरक्षण औषधे	₹ ५०० प्रती हे.	हे	२७,०००	१३५.०००
	ब) तणनाशके	₹ ५०० प्रती हे.	हे	६,५००	३२.५००
	एकूण ३ (अ) ते ३ (ब)			३६,०६७	१८०.३३५
	फ्लेक्झी घटक				
४	अ - कृषी औजारे				
	ड्रम सीडर (above ४ rows) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ १,९०० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१६	०.३०४
	ड्रम सीडर (above ४ rows) (Other farmers)	₹ १,५०० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१२	०.१८०
	पेरणी यंत्र (Seed Drill) (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ४४,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	२४	१०.५६०

पेरणी यंत्र (Seed Drill) (Tractor driven above ३५ BHP) (Other farmers)	₹ ३५,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१६	५.६००
पॉवर वीडर (Engine operated above २ bhp) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ १९,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१६	३.०४०
पॉवर वीडर (Engine operated above २ bhp) (Other farmers)	₹ १५,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	३२	४.८००
रोटाव्हेटर SMAM नुसार (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६४	४०.३२०
रोटाव्हेटर SMAM नुसार (Other farmers)	₹ ५०,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	४०	२०.०००
मळणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	५.०४०
मळणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (Other farmers)	₹ ५०,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	४.०००
बहुपीक मळणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	५.०४०
बहुपीक मळणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (Other farmers)	₹ ५०,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	४.०००
स्वयंचलित भात लावणी यंत्र (above ४-८ rows, ८-१६ rows) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ २,००,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	९	१८.०००
स्वयंचलित भात लावणी यंत्र (above ४-८ rows, ८-१६ rows) (Other farmers)	₹ २,००,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	१६.०००
पॉवर टिलर (८ BHP & above) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ७५,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	९	६.७५०

पॉवर टिलर (८ BHP & above) (Other)	₹ ६०,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	४.८००
रिपर (Above ३५ bhp) (SC/ST/S&MF/ Women)	₹ ६३,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	५.०४०
रिपर (Above ३५ bhp) (Other)	₹ ५०,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	४.०००
रिपर कम बाईंडर (SC/ST/S&MF/ Women)	₹ १,२५,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	१०.०००
रिपर कम बाईंडर (Other)	₹ १,००,००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	८	८.०००
एकूण ४ (अ)			३१८	१७५.४७४
ब) प्रभावी सिंचन साधने				
पंप संच	₹ १०,००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	३७८	३७.८००
एकूण ४ (ब)			३७८	३७.८००
एकूण ४ अ व ४ ब			६९६	२१३.२७४
क) पीक पद्धतीवर आधारित प्रशिक्षण	₹ १४,००० प्रती	संख्या	८६	१२.०४०
ड) स्थानिक पुढाकाराच्या बाबी				
i) FPO करिता गोदाम बांधकाम (२५० मे टन क्षमता) (Actual cost- २५.०० lakh based on state PWD DSR)	₹ १२,५०,००० किंवा प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	४	५०.०००
ii) शेतकरी गटा करिता मिनी राइस मिल as per SMAM norms	₹ १,२५,००० किंवा किमतीच्या ६० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	११	१३.७५०

iii) स्थानिक वाणांची लागवड (Market - led- extention) किंमतीच्या ५० टक्के	₹ ४५०० प्रती हे.	हे.	२५०	११.२५०
एकूण ४ (अ) ते ४ (ड)			२६५	७५.०००
एकूण राअसुअ-भात				१,२०१.४८९
		केंद्र हिस्सा (६०%)		७२०.८९३
		राज्य हिस्सा (४०%)		४८०.५९६

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- कडधान्य सन २०१८-१९ कृती आराखडा

(रक्कम ₹ लाख)

अ.क्र. र.	तपशील	अनुदानाचा दर	परिमाण	मंजूर लक्षांक	
				भौतिक	आर्थिक
१	पिक प्रात्यक्षिके (क्लस्टर) (प्रती क्लस्टर १० हे.)				
	अ) सलग गट प्रात्यक्षिके				
	१) तूर	₹ ९,००० प्रती हे.	हे.	३,०००	२७०.०००
	२) मुग	₹ ९,००० प्रती हे.	हे.	७,०००	६३०.०००
	३) उडीद	₹ ९,००० प्रती हे.	हे.	४,०००	३६०.०००
	४) हरभरा	₹ ९,००० प्रती हे.	हे.	८,८६०	७९७.४००
	एकूण गट प्रात्यक्षिके		हे.	२२८६०	२०५७.४००
	ब) आंतरपीक प्रात्यक्षिके				
	तूर + सोयाबीन	₹ ९००० प्रती हे.	हे.	२५०००	२२५०.०००
	क) पिक पद्धतीवर आधारित प्रात्यक्षिके				
	१) मुग नंतर रबी ज्वारी	₹ १५००० प्रती हे.	हे.	१,०००	१५०.०००
	२) मुग नंतर गहू	₹ १५००० प्रती हे.	हे.	५००	७५.०००
	३) उडीद पिकानंतर रबी ज्वारी	₹ १५००० प्रती हे.	हे.	१,०००	१५०.०००
	४) उडीद पिकानंतर गहू	₹ १५००० प्रती हे.	हे.	५००	७५.०००
	५) खरीप ज्वारी नंतर हरभरा	₹ १५००० प्रती हे.	हे.	४,५००	६७५.०००
	६) बाजरी नंतर हरभरा	₹ १५००० प्रती हे.	हे.	५००	७५.०००
	एकूण पिक पद्धतीवर आधारित प्रात्यक्षिके		हे.	८,०००	१२००.०००
	एकूण पिक प्रात्यक्षिके १ अ) ते १ क)		हे.	५५८६०	५५०७.४००
२	अधिक उत्पादन देणाऱ्या वाणाचे बियाणे उत्पादन व वितरण				
	अ) प्रमाणित बियाणे वितरण (१० वर्षांच्या आतील वाण)				
	i) तूर	₹ ५००० प्रती किं.	किं	९०००	४५०.०००
	ii) मुग	₹ ५००० प्रती किं.	किं	५५००	२७५.०००
	iii)उडीद	₹ ५००० प्रती किं.	किं	५०	२.५००
	iv) हरभरा	₹ ५००० प्रती किं.	किं	२९५००	१४७५.०००
	एकूण २ अ (i) ते २ अ (iv)			४४०५०	२२०२.५००
	ब) प्रमाणित बियाणे वितरण (१० वर्षांच्या वरील वाण)				
	i) तूर	₹ २५०० प्रती किं.	किं	९५००	२३७.५००
	ii) मुग	₹ २५०० प्रती किं.	किं	४०००	१००.०००
	iii)उडीद	₹ २५०० प्रती किं.	किं	१५००	३७.५००

	iv) हरभरा	₹ २५०० प्रती किं.	किं	७०३०	१७५.७५०
	एकूण २ ब (i) ते २ ब (iv)			२२०३०	५५०.७५०
	एकूण २ अ ते २ ब			६६०८०	२७५३.२५०
	क) बियाणे उत्पादनास सहाय्य (किं.)(१० वर्षांच्या आतील)				
	i) तूर	₹ ५००० प्रती किं.	किं	१००००	५००.०००
	ii) मुग	₹ ५००० प्रती किं.	किं	६०००	३००.०००
	iii) उडीद	₹ ५००० प्रती किं.	किं	७१	३.५५०
	iv) हरभरा	₹ ५००० प्रती किं.	किं	३९०००	१९५०.०००
	एकूण २ क (i) ते क (iv)			५५०७१	२७५३.५५०
	अ) एकात्मिक अन्नद्रव्ये व्यवस्थापन				
३	i) सूक्ष्म मूलद्रव्ये	₹ ५०० प्रती हे.	हे.	५५०००	२७५.०००
	ii) जिप्सम	₹ ७५० प्रती हे.	हे.	३००००	२२५.०००
	iii) जैविक खते	₹ ३०० प्रती हे.	हे.	८५०००	२५५.०००
	एकूण ३ अ (i) ते ३ अ (iii)			१७००००	७५५.०००
	ब) एकात्मिक कीड व्यवस्थापन				
	i) पिक संरक्षण औषधे	₹ ५०० प्रती हे.	हे.	३३९७१०	१६९८.५५०
	ii) तणनाशक	₹ ५०० प्रती हे.	हे.	६००००	३००.०००
	एकूण ३ ब (i) ते ३ ब (ii)			३९९७१०	१९९८.५५०
	एकूण ३ अ ते ब			५६९७१०	२७५३.५५०
	फ्लेक्झी घटक				
४	अ) कृषी औजारे				
	i) पेरणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ४४००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	२५०	११०.०००
	ii) पेरणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (Other farmers)	₹ ३५००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	३००	१०५.०००
	iii) रीज फरो प्लान्टर (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५०	संख्या	५००	३१५.०००

	टक्के जे कमी असेल ते			
iv) रीज फरो प्लान्टर (Tractor driven above ३५ BHP) (Other farmers)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६००	३००.०००
v) रोटोव्हेटर SMAM नुसार (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१०००	६३०.०००
vi) रोटोव्हेटर SMAM नुसार (Other farmers)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६००	३००.०००
vii) बहुपीक मळणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ६३००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	२५०	१५७.५००
viii) बहुपीक मळणी यंत्र (Tractor driven above ३५ BHP) (Other farmers)	₹ ५०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	३०२	१५१.०००
ix) पाँवर टिलर (८ BHP & above) (SC / ST/ S&M / Women)	₹ ७५००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	३००	२२५.०००
x) पाँवर टिलर (८ BHP & above) (Other farmers)	₹ ६०००० किंवा किमतीच्या ४० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	६००	३६०.०००
एकूण ४ अ (i) ४ अ (x)			४७०२	२६५३.५००

ब) सिंचन साधने व सुविधा				
i) तुषार संच	₹ १०००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	हे.	३९९	३९.९००
ii) पंप संच	₹ १०००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	५६५०	५६५.०००
एकूण ४ ब i) ते ४ ब ii)			६०४९	६०४.९००
एकूण ४ (अ) ते ४ (ब)			१०७५१	३२५८.४००
क) पीक पद्धतीवर आधारित प्रशिक्षण	₹ १४००० प्रती	संख्या	१३११	१८३.५४०
ड) प्रकल्प व्यवस्थापन चमू व संकीर्ण				
i) जिल्हा स्तर			३१	४४९.५००
ii) राज्य स्तर			२	३८.५००
एकूण ४ ड (i) ते ४ ड (ii)				४८८.०००
इ) स्थानिक पुढाकाराच्या बाबी				
i) शेतकरी गटा करिता मिनी डाळ मिल as per SMAM norms	₹ १२५००० किंवा किमतीच्या ६० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	१९९	२४८.७५०
ii) FPO करिता गोदाम बांधकाम (२५० मे टन क्षमता) (Actual cost- २५.०० lakh based on state PWD DSR)	₹ १२५०००० किंवा प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	५५	६८७.५००

	iii) FPO साठी बीज प्रक्रिया संच/ Cleaning & Grading Unit (actual cost Rs. २० lakh)	₹ १०००००० किंवा किमतीच्या ५० टक्के जे कमी असेल ते	संख्या	११	११०.०००
	एकूण ४ इ (i) ते ४ इ (iv)			२६५	१०४६.२५०
	एकूण ४ अ ते ४ इ				४९७६.१९०
एकूण एकंदर					१८७४३.९४०
			केंद्र हिस्सा (६०%)		११२४६.३६४
			राज्य हिस्सा (४०%)		७४९७.५७६

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान भरडधान्य - मका

वार्षिक कृती आराखडा सन २०१८-१९

(रुपये ₹ लाखात)

अ. क्र.	बाबी	मंजुर अर्थसाहाय्य दर	एकक	एकुण कार्यक्रम	
				भौतिक	आर्थीक
१	पिक प्रात्यक्षिके				
	१(अ) सुधारित पिक पध्दतीचे प्रात्यक्षिके				
	मका	₹ ६०००/हे	हे	६२४७	३७४.८२०
	१(ब) आंतर पिक प्रात्यक्षिके				
	(मका+तूर, मका+सोयाबीन)	₹ ६०००/हे	हे	२६८०	१६०.८००
	एकूण पिक प्रात्यक्षिके			८९२७	५३५.६२०
२	प्रमाणित बियाणे वितरण				
	२ (क) संकरित बियाणे				
	मका	₹ १००००/क्विं	क्विं	२२९५	२२९.५००
	एकूण प्रमाणित बियाणे वितरण			२२९५	२२९.५००
एकूण राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान भरडधान्य - मका				७६५.१२०	
केंद्र हिस्सा(६० टक्के)				४५९.०७२	
राज्य हिस्सा(४० टक्के)				३०६.०४८	

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान पौष्टिक तृणधान्ये - (ज्वारी, बाजरी व नाचणी)

वार्षिक कृती आराखडा सन २०१८-१९

(रुपये ₹ लाखात)

अ. क्र.	बाबी	मंजुर अर्थसाहाय्य दर	एकक	एकुण कार्यक्रम	
				भौतिक	आर्थिक
१	समुह पिक प्रात्यक्षिके				
	(i) ज्वारी	₹ ६०००/हे	हे	१३१५०	७८९.०००
	(ii) बाजरी			६०००	३६०.०००
	(iii) रागी (नाचणी)			२४५	१४.७००
	एकुण पिक प्रात्यक्षिके			१९३९५	११६३.७००
२	प्रमाणित बियाणे वितरण				
	अ. संकरित बियाणे				
	(i) ज्वारी	₹ १००००/किं	किं	३९०	३९.०००
	(ii) बाजरी			२०	२.०००
	एकुण			४१०	४१.०००
	ब. सुधारीत बियाणे				
	(i) ज्वारी (१० वर्षाआतील वाण)	₹ ३०००/किं	किं	१६१३३	४८३.९९०
	(ii) ज्वारी (१० वर्षावरील वाण)	₹ १५००/किं		७४८४	११२.२६०
	(iii)बाजरी (१० वर्षाआतील वाण)	₹ ३०००/किं		२३३३	६९.९९०
	(iv)बाजरी (१० वर्षावरील वाण)	₹ १५००/किं		१७७८	२६.६७०
	(v) नाचणी (१० वर्षावरील वाण)	₹ १५००/किं		२	०.०३०
	एकुण			२७७३०	६९२.९४०
	एकुण प्रमाणित बियाणे वितरण			२८१४०	७३३.९४०
३	प्रमाणित संकरीत बियाणे उत्पादन- १० वर्षा पेक्षा कमी				
	(i) ज्वारी	₹ ३०००/किं	किं	७०६०	२११.८००
	(ii)बाजरी			२२५	६.७५०
	एकुण प्रमाणित संकरीत बियाणे उत्पादन			७२८५	२१८.५५०
४	एकात्मीक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन				
	(i) सूक्ष्म मूलद्रव्य	₹ ५००/हे	हे	२९०९३	१४५.४६५
	(ii) जैविक खते	₹ ३००/हे		४८४८७	१४५.४६१
	एकुण एकात्मीक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन			७७५८०	२९०.९२६

५	एकात्मीक किड व्यवस्थापन				
	(i) तणनाशके	₹ ५००/हे	हे	२९०९३	१४५.४६५
	(ii) पिक संरक्षण औषधे व जैविक घटक			२९०९२	१४५.४६०
	एकुण एकात्मीक किड व्यवस्थापन			५८१८५	२९०.९२५
एकुण (एकात्मीक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन व एकात्मीक किड व्यवस्थापन)				१३५७६५	५८१.८५१
६	फलेक्झी घटक				
६(क)	पिक पध्दती प्रशिक्षण	₹ १४०००/प्रशिक्षण	संख्या	१६४	२२.९६०
एकूण फलेक्झी घटक				१६४	२२.९६०
एकूण राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान पौष्टीक तृणधान्य - (ज्वारी, बाजरी व नाचणी)					२७२१.००१
केंद्र हिस्सा (६० टक्के)					१६३२.६०१
राज्य हिस्सा (४० टक्के)					१०८८.४००